

Яке майбутнє очікує на Міжнародний кримінальний суд?

Після понад двадцяти років діяльності Міжнародний кримінальний суд (МКС) опинився на історичному роздоріжжі. Його фундаментальна місія – притягнення до відповідальності винних у найтяжчих міжнародних злочинах – стикається з безпрецедентними політичними викликами, що ставлять під питання майбутнє цього органу.

Попри підтримку 125 держав-учасниць Римського статуту, останнім часом дедалі частіше лунають сумніви щодо легітимності МКС. Зокрема, видача ордеру на арешт прем'єр-міністра Ізраїлю Бін'яміна Нетаньяху у 2024 році спричинила негативну реакцію з боку США та деяких європейських держав, а Угорщина ініціювала процес виходу з-під юрисдикції МКС, створюючи прецедент, який послаблює позиції Суду на міжнародній арені.

З іншого боку, війна, розпочата Росією проти України, відкрила новий етап у діяльності МКС. Вперше в історії Суд видав ордер на арешт чинного президента ядерної держави – Володимира Путіна, а також вищих військових керівників Російської Федерації. Активне розслідування воєнних злочинів та злочинів проти людяності, скоєних під час повномасштабного вторгнення в Україну, та відкриття найбільшого представництва МКС за межами Гааги в Києві підкреслює готовність міжнародної спільноти зміцнювати роль міжнародного правосуддя.

Складається враження, що найближчі можуть стати поворотним моментом в історії міжнародного кримінального правосуддя. МКС або вдасться зміцнити власні позиції та утвердити принцип невідворотності покарання, або він ризикує зазнати маргіналізації, яка підірве його правосуб'єктність.

Які реформи Римського статуту могли б зміцнити позиції МКС у нинішніх умовах? Як розслідування ситуації в Україні вплине на майбутню діяльність Суду та ефективність його рішень у забезпеченні міжнародного правосуддя? Які механізми забезпечення виконання рішень МКС можуть бути ефективними в нинішніх міжнародно-правових і політичних умовах? Як сильно запроваджені США санкції вплинуть на діяльність Суду? Чи очікує нас в найближчі роки «парад» виходів держав з числа учасниць Римського статуту? Чи існує ризик поглиблення фрагментації системи міжнародного кримінального правосуддя через паралельні до МКС механізми?